IX kadencja

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

# KANCELARIA SEJMU
# Biuro Komisji Sejmowych

**Komisja Zdrowia**

## PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **Podkomisji stałej do spraw zdrowia psychicznego (nr 12)**

z dnia 8 marca 2022 r.

# Pełny zapis przebiegu posiedzenia

# Komisji Zdrowia

# – podkomisji stałej do spraw zdrowia psychicznego (nr 12)

8 marca 2022 r.

Podkomisja stała do spraw zdrowia psychicznego, obradująca pod przewodnictwem posła **Pawła Rychlika (PiS)**, przewodniczącego podkomisji, rozpatrzyła:

**– informację na temat zrealizowanych programów dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego oraz działań podjętych na rzecz destygmatyzacji osób chorujących psychicznie,**

**– informację na temat planu działania na rzecz prewencji samobójstw w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.**

W posiedzeniu udział wzięli: **Maciej Miłkowski** podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia wraz z współpracownikami, **Joanna Wilewska** dyrektor Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki wraz ze współpracownikiem, **Agata Ziółkowska-Serzycka** zastępca dyrektora Departamentu Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, **Mariola Łodzińska** wiceprezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych, **Katarzyna Thielmann** przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Dziecka, **Piotr Gałecki** konsultant krajowy w dziedzinie psychiatrii.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Małgorzata Siedlecka-Nowak**, **Jakub Stefański**, **Monika Korzewicz** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dzień dobry państwu. Otwieram posiedzenie podkomisji stałej do spraw zdrowia psychicznego.

Witam członków podkomisji i zaproszonych gości. Bardzo serdecznie witam gości obecnych na sali: pana ministra Macieja Miłkowskiego, podsekretarza stanu w MZ, panią Dorotę Olczyk, zastępcę dyrektora Departamentu Zdrowia Publicznego w MZ, panią Teresę Szopińską-Grodzką, ekspert w Departamencie Wychowania i Edukacji Włączającej w MEiN, panią Joannę Wilewską, dyrektor Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej w MEiN.

Witam serdecznie również osoby, które uczestniczą zdalnie w naszym posiedzeniu, pana Damiana Czarneckiego z Katedry Pielęgniarstwa Zachowawczego w Collegium Medicum w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pana Piotra Gałeckiego, konsultanta krajowego w dziedzinie psychiatrii, panią Małgorzatę Gil z Zespołu Radców Prawnych Naczelnej Izby Lekarskiej, pana Piotra Kuleszę, zastępcę dyrektora Biura Prewencji w Komendzie Głównej Policji, panią Mariolę Łodzińską, wiceprezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych, pana Damiana Marciniaka, dyrektora Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego, panią Annę Panufnik-Onaszkiewicz, zastępcę dyrektora Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta, panią Annę Parnowską, kierownik Sekcji Opieki Psychiatrycznej i Leczenia Uzależnień w Departamencie Świadczeń Opieki Zdrowotnej w Centrali NFZ, panią Joannę Wilewską, dyrektor Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej w MEiN, panią Katarzynę Thielmann, z Biura Rzecznika Praw Dziecka, panią Agatę Ziółkowską-Serzycką,

zastępcę dyrektora Departamentu Zdrowia w MSWiA. Witam serdecznie wszystkich państwa.

Posiedzenie będzie prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiającej porozumiewanie się na odległość. Szanowni państwo, w tym momencie przystępujemy do stwierdzenia kworum. Proszę o naciśnięcie dowolnego przycisku tu na sali bądź na tablecie. Stwierdzam kworum.

Porządek dzisiejszego posiedzenia przewiduje rozpatrzenie informacji na temat zrealizowanych programów dotyczących profilaktyki zdrowia psychicznego oraz działań podjętych na rzecz destygmatyzacji osób chorujących psychicznie. Planowane programy i projekty w zakresie ww. tematów przedstawi minister zdrowia, minister edukacji i nauki oraz minister spraw wewnętrznych i administracji. Drugi punkt to rozpatrzenie informacji na temat planu działania na rzecz prewencji samobójstw w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025. Informację przedstawią: minister zdrowia, minister edukacji i nauki oraz minister spraw wewnętrznych i administracji. Czy są uwagi do proponowanego porządku dziennego? Nie widzę. Porządek dzienny uważam za przyjęty.

Przystępujemy do realizacji porządku dziennego. Informuję, że wszystkie materiały są dostępne w wersji elektronicznej w folderze SDI na iPadach, zostały również wysłane do posłów na maile. Proponuję, aby punkty 1 i 2 zostały po kolei zreferowane, następnie przeprowadzimy łączną dyskusję nad tymi punktami porządku dziennego. W związku z tym chciałbym zapytać panie i panów posłów, czy ktoś wnosi uwagi odnośnie do tej propozycji. Wobec braku sprzeciwu przechodzimy do rozpatrzenia informacji.

Informuję, że wpłynęło upoważnienie dla pani Joanny Wilewskiej, dyrektor Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej w MEiN do reprezentowania ministra edukacji i nauki na posiedzeniu podkomisji. Jest z nami pan minister Miłkowski, który reprezentuje Ministerstwo Zdrowia. Proszę przedstawicieli Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o przedstawienie informacji. Dziękuję.

**Podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia Maciej Miłkowski:**

Zgodnie ustaliliśmy, że jako reprezentant Ministerstwa Zdrowia rozpocznę od prezentacji tematu. W ubiegłym tygodniu przekazaliśmy szanownej podkomisji szczegółowy materiał odnośnie do obydwu punktów. Krótko się do niego odniosę.

Do pierwszego tematu… Aktualnie realizujemy wiele programów z różnych źródeł finansowania w ramach Narodowego Programu Zdrowia, który jest przyjęty na lata 2021–2025. Zostało zawarte 6 umów, które obejmują realizację 11 zadań z zakresu celu operacyjnego nr 3 – „Promocja zdrowia psychicznego”. W tym roku planujemy zawrzeć kolejne dwie umowy na realizację zadań z zakresu przeprowadzania kampanii edukacyjno-informacyjnej mającej na celu przeciwdziałanie stygmatyzacji i autostygmatyzacji osób doświadczających zaburzeń i chorób psychicznych. Planujemy także kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań, czyli kolejną już trzecią edycję badania EZOP.

Finansujemy również z innych źródeł zadania profilaktyki zdrowia psychicznego. W ramach programu „Zdrowie” finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego są podejmowane działania w ramach ograniczania społecznych nierówności w zdrowiu poprzez stosowanie rozwiązań telemedycyny i e-zdrowia z zakresu wideokonsultacji w diagnostyce i leczeniu depresji. Z zakresu Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój do końca przyszłego roku realizowany jest program w zakresie edukacji i profilaktyki depresji poporodowej. Przeszkolono w tym zakresie 700 osób z placówek POZ. Na dzień dzisiejszy wypełniono ponad 33 tys. formularzy.

Jeśli chodzi o zdrowie psychiczne dzieci, to cały czas jest wsparcie w realizacji procesu wdrażanej reformy wprowadzającej nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. W tej reformie opracowywane są standardy organizacyjne i diagnostyczno-terapeutyczne w ramach tego zakresu. Jeśli chodzi o przeciwdziałanie stygmatyzacji osób doświadczających zaburzeń i chorób psychicznych, to wybrano już realiza-

tora tego zadania – Fabrykę Komunikacji Społecznej. Na ten cel planuje się przeznaczyć 14,5 mln zł.

Jeśli chodzi o drugą kwestię, czyli informację na temat planu działania na rzecz prewencji samobójstw w ramach Narodowego Programu Zdrowia, to jest 10 zadań, które zostały dokładnie wyszczególnione w przedstawionym państwu materiale. Służą one zapobieganiu zachowaniom samobójczym. Są wynikiem prac zespołu roboczego ds. prewencji samobójstw i depresji przy Radzie ds. Zdrowia Publicznego. W ramach realizacji zadań powstało Biuro ds. Zapobiegania Zachowaniom Samobójczym, które mieści się przy Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Najważniejsze zadania, które biuro wskazało do realizacji i które są już realizowane, to prowadzenie aktywnego monitoringu mediów pod kątem haseł samobójczych oraz stosowanie zaleceń współpracy z redakcjami oraz wydawcami w zakresie rozwijania polityki informacyjnej i właściwej na temat zachowań samobójczych. Odbywać się to będzie poprzez organizację szkoleń i konferencji np. dla studentów dziennikarstwa, konsultacje, działania promocyjne, edukacyjne związane z konsultacjami materiałów prasowych i informacji dotyczących tematyki samobójstw ukazujących się w mediach. Ponadto realizowane zadania to także wybór programów profilaktycznych dla pacjentów szczególnego ryzyka po wypisie ze szpitala psychiatrycznego po próbach samobójczych dla osób z nasilonymi myślami samobójczymi i identyfikacja tych grup zawodowych, które są najbliżej tych osób – pracowników ochrony zdrowia, oświaty, pomocy społecznej – i organizacja szkoleń dla tych grup z tego zakresu. Jest również propozycja, żeby zaadaptować do wdrażania podręcznik WHO na temat tworzenia i prowadzenia systemów monitorowania zachowań samobójczych.

Materiał szczegółowy, tak jak powiedziałem, został państwu przekazany. Jesteśmy gotowi do dyskusji. Dziękuję bardzo.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję bardzo.

Bardzo proszę.

**Dyrektor Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki Joanna Wilewska:**

Szanowni państwo, szczegółowy materiał został państwu przesłany, natomiast przedstawię w skrócie te działania ministra, które są ważne dla profilaktyki zdrowia psychicznego, czyli odnoszą się do tematu dzisiejszego spotkania.

W ochronie zdrowia psychicznego działania MEiN ukierunkowane są na: promocję zdrowia, profilaktykę zdrowotną i społeczną, zapewnienie dostępu dzieciom i uczniom do wczesnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wspieranie rozwoju w codziennej pracy przedszkoli i szkół, rozwijanie kompetencji nauczycieli, specjalistów, a także rodziców z zakresu ochrony zdrowia psychicznego. Działania te są ujęte w przepisach prawa oświatowego, są realizowane w codziennej pracy przedszkoli i szkół. Dodatkowo zadania wychowawczo-profilaktyczne w jednostkach systemu edukacji są wspomagane programami ustanowionymi przez ministra edukacji i nauki. Są realizowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 i 2021–2025.

W ostatnim czasie w związku z wyjątkową sytuacją – pandemią – minister edukacji i nauki przeznaczył blisko 240 mln zł na dodatkowe programy dotyczące profilaktyki zdrowia psychicznego. Najważniejsze z nich to: program wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli, który realizują pracownicy naukowi UKSW. Celem tego programu jest wypracowanie modelu interwencji i objęcie wsparciem psychoprofilaktycznym oraz pomocą psychologiczną dzieci i młodzieży przeżywające trudności psychiczne i adaptacyjne w sytuacjach kryzysu. Działania podejmowane wobec uczniów są odpowiedzią na wyniki profesjonalnej diagnozy przeprowadzonej w każdej ze szkół objętej projektem. Program jest realizowany w okresie od 1 czerwca 2021 r. do 30 listopada 2022 r., a jego koszt wyniesie 15 mln zł. W 2021 r. na jego zadanie wydatkowano 3 395 926 zł. W wyniku działań w 2021 r. przeprowadzono badania diagnostyczne wśród uczniów, rodziców i nauczycieli na losowej próbie 1200 szkół z terenu całej Polski. W badaniach wzięło udział 120 tys. respondentów, otrzymano 23,5 tys. odpowie-

dzi. Stworzono i uruchomiono internetową platformę specjalistyczno-doradczą, która umożliwiła realizację badań, udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego przez specjalistów i realizację szkoleń dla rodziców, nauczycieli, uczniów, dyrektorów i specjalistów. W ramach wsparcia online specjaliści przepracowali 1534 godziny dyżurów i indywidualnych konsultacji dla uczniów, rodziców i nauczycieli. W ramach programu zorganizowano trzy konferencje naukowe dla nauczycieli z zakresu zdrowia psychicznego. Powołano komitet sterujący, który monitoruje prawidłowość realizacji zadań, oraz 61 koordynatorów wsparcia w regionach. W związku z zaistniałą sytuacją – wojną w Ukrainie – w ramach tego programu wprowadzono już dodatkowy moduł, czyli „Lekcje pokoju w warunkach wojennych".

Drugi bardzo istotny i ważny program to „WF z AWF – Aktywny powrót uczniów do szkoły po pandemii". Jego głównym celem jest poprawa i monitoring stanu kondycji fizycznej dzieci i młodzieży oraz zapobieganie problemom psychicznym, w tym depresji. Na realizację programu w 2021 r. przeznaczono 42 mln zł, a w 2022 r. – 36 mln zł. W programie zaplanowano przeszkolenie 42 tys. nauczycieli z promocji i wdrażania regularnej aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży oraz przeprowadzono 400 tys. godzin dodatkowych zajęć sportowych dla uczniów. W efekcie w 2021 r. łącznie przeszkolono ponad 31 tys. uczestników, w tym 30 700 nauczycieli i 213 studentów, którzy uzyskali certyfikaty uprawniające do prowadzenia zajęć w ramach drugiej fazy zadania Sport Klubów. W 2021 r. uruchomiono 8703 Sport Kluby na łączną liczbę 3287 godzin. Zajęcia dla uczniów realizowane w ramach Sport Klubów zostały przeprowadzone przez 6600 nauczycieli na terenie całej Polski. Na terenie całego kraju w zajęciach Sport Klubów wzięło udział ponad 117 tys. uczniów w wieku od 6 do 19 lat.

Następny program to „Pomoc w uzupełnianiu wiedzy – dodatkowe zajęcia wspomagające" realizowany w związku z prowadzonym nauczaniem zdalnym. Celem tego programu było utrwalenie wiadomości i umiejętności z zakresu kształcenia ogólnego wśród uczniów klas 4–8 publicznych i niepublicznych szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych. Z tego wsparcia skorzystało 89% szkół. Prawie 2,8 tys. samorządów wystąpiło o środki finansowe z przeznaczeniem na realizację zajęć wspomagających uczniów z prawie 17 tys. szkół. Samorządy otrzymały na ten cel ok. 141 mln zł. Środki pochodziły z rezerwy części oświatowej z subwencji ogólnej na 2021 r.

Kolejny program to „Profilaktyka zintegrowana w każdą pogodę". Projekt realizuje fundacja Instytut Profilaktyki Zintegrowanej, która na zlecenie MEiN prowadziła badania, jak wspierać uczniów po roku epidemii. Wyniki raportu były podstawą przygotowania projektu, który zakłada zintegrowane działania diagnostyczne, profilaktyczno-wychowawcze i szkoleniowe. Projekt otrzymał dofinansowanie w wysokości 996 tys. zł i jest realizowany od czerwca 2021 r., będzie kontynuowany do czerwca 2022 r. W 2021 r. w okresie od 1 lipca do 31 grudnia fundacja przeprowadziła badania identyfikujące bariery i potrzeby środowiska szkolnego wśród 3,5 tys. młodzieży, 1750 rodziców, 2100 nauczycieli i 50 profesjonalistów praktyków zaangażowanych w realizację lub wsparcie realizacji projektów. Następnie zostały zrealizowane zajęcia profilaktyczne, którymi objęto 1200 uczniów, 600 rodziców i 7020 nauczycieli. W ramach projektu powstała platforma profilaktyczno-informatyczna umożliwiająca 960 szkołom samodzielne prowadzenie zajęć profilaktycznych pod nazwą „Nawigacja w każdą pogodę", w ramach których ponad 7 tys. uczniów otrzymało wsparcie psychologiczne dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb. Odbyło się 5 konferencji wojewódzkich z udziałem kadr systemu oświaty, w których łącznie wzięło udział ponad 3600 osób.

Zaprezentowane programy nie wyczerpują wszystkich działań w zakresie ochrony zdrowia psychicznego naszych dzieci i uczniów. W tym temacie współpracujemy ściśle z resortem zdrowia. Współpracowaliśmy m.in. w ramach Narodowego Programu Zdrowia w latach 2016–2020, będziemy współpracować również w następnych latach. W tym okresie działania na rzecz prewencji samobójstw dotyczyły przygotowania i wdrożenia w szkołach programu promocji zdrowia psychicznego „Myślę pozytywnie – Szkolny System Wsparcia Zdrowia Psychicznego". W okresie od 2017 r. w programie uczestniczyło ponad 28 tys. nauczycieli i rodziców, 42 tys. uczniów i ponad 600 szkół. Kampanie informacyjno-edukacyjne dotyczące znaczenia profilaktyki zdrowia psychicznego dotarły do ponad 5 mln odbiorców. W ramach programu został przygotowany bogaty zasób mate-

riałów udostępniany zainteresowanym wraz z możliwością ich pobrania. Systemowy projekt „Komunikacja bez przemocy – Mediacje szkolne i rówieśnicze” to projekt, którego celem było przeciwdziałanie agresji, przemocy oraz tworzenie pozytywnego klimatu szkoły. W latach 2019–2020 w programie łącznie udział wzięło 650 szkół i placówek, w których przeszkolono ponad 30 tys. osób. W ramach Narodowego Programu Zdrowia opracowano i upowszechniono poradniki dla nauczycieli i rodziców dotyczące postępowania w sytuacji zachowań autodestrukcyjnych dzieci i młodzieży oraz wypracowano poradnik dotyczący postwencji w szkole. Zostały one udostępnione do pobrania na stronach Ośrodka Rozwoju i Edukacji.

Od 2019 r. minister edukacji i nauki zapewnił działanie ogólnopolskiej, bezpłatnej infolinii interwencyjno-informacyjnej czynnej 24 godziny przez 7 dni w tygodniu. Od 1 listopada ub.r. infolinia została zastąpiona telefonem zaufania Rzecznika Praw Dziecka. Ośrodek Rozwoju i Edukacji systematycznie przygotowuje i upowszechnia materiały informacyjno-edukacyjne z zakresu ochrony zdrowia psychicznego oraz prowadzi doskonalenie kompetencji nauczycieli, pracowników placówek doskonalenia nauczycieli i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Stanowią one istotny wkład w zakresie destygmatyzacji osób chorujących psychicznie.

W ramach kolejnej edycji Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 minister edukacji i nauki ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego. W wyniku jego rozstrzygnięcia wyłoniona fundacja realizuje obecnie zadanie polegające na tworzeniu – z udziałem publicznych i niepublicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych – sieci wsparcia dla uczniów, wychowanków i nauczycieli. Fundacja realizuje badania w oparciu o doświadczenia wynikające w szczególności z pandemii. Wykorzystuje w tym celu portal poradni online „Zawsze jest jakieś wyjście”.

Ponadto kontynuowany jest projekt dotyczący kształtowania wśród dzieci i młodzieży zasad pozytywnej komunikacji i prowadzenia mediacji rówieśniczej, mediacji szkolnej jako metod rozwiązywania sytuacji trudnych i konfliktowych, a także upowszechnienie tych projektów w środowisku szkolnym i lokalnym. Na te zadania w okresie 2021–2023 przeznaczono środki w wysokości blisko 3,5 mln zł.

Poza konkretnymi działaniami w postaci projektów i programów minister, mając na względzie zdrowie psychiczne dzieci i uczniów, na mocy przepisów ustawy – Prawo oświatowe od roku szkolnego 2017/2018 wprowadził – przepisami prawa – warunki sprzyjające wzmocnieniu funkcji wychowawczej szkoły, budowaniu konstruktywnego systemu wartości ucznia i wychowanka, respektowaniu jego praw i godnemu traktowaniu. Od 1 września 2019 r. program wychowawczo-profilaktyczny szkoły jest opracowywany na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie potrzeb rozwojowych uczniów w tym czynników chroniących i czynników ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych. Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i uczniów jest przedmiotem działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w każdej szkole i placówce. Tę pomoc organizuje dyrektor, a korzystanie z niej jest dobrowolne i nieodpłatne. Uczniowie, rodzice i nauczyciele mają również możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne. Mając na uwadze aktualne potrzeby dzieci i młodzieży, MEiN zwiększyło o 31% środki w części oświatowej subwencji ogólnej z przeznaczeniem na dodatkowe zajęcia z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Pozwoli to na zrealizowanie ok. 3 mln dodatkowych godzin zajęć dla uczniów. W tym momencie środki można wykorzystywać też na wsparcie przybywających do nas dzieci i młodzieży z Ukrainy.

Przygotowujemy rozwiązania dotyczące wdrożenia od 1 września 2022 r. pierwszego etapu standaryzacji zatrudnienia specjalistów – tzn. psychologów, pedagogów w przedszkolach i szkołach – którego wymiar będzie zależny od liczby uczniów w przedszkolach i szkołach. Na ten cel w tym roku przeznaczamy dodatkowe 520 mln zł. Chcemy zwiększyć zatrudnienie specjalistów w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z 21 tys. do 38 tys. na pierwszym etapie, by 1 września 2024 r. wprowadzić do systemu 51 tys. specjalistów z zakresu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Na ten cel w tym roku minister przeznacza dodatkowo 700 mln zł subwencji ogólnej.

Aktualnie w MEiN trwają też prace nad projektem ustawy o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin. Projekt ten został wpisany 30 listopada do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów. Projekt ustawy stanowi odpowiedź na bariery w dostępie do wczesnej pomocy i edukacji włączającej o wysokiej jakości dla wszystkich dzieci i uczniów. Uwzględnia postulaty związane z poprawą sytuacji dzieci i młodzieży doświadczających problemów psychicznych i objętych opieką psychiatryczną. Istotnym elementem projektowanych zmian będzie wzmocnienie współpracy międzyresortowej, międzysektorowej na rzecz realizacji potrzeb dzieci, uczniów i rodzin oraz trafniejsze adresowanie wsparcia i środków finansowych na ich realizację.

Zakres działań podejmowanych przez ministra w zakresie wsparcia dzieci i zapewnienia im opieki psychologiczno-pedagogicznej, jak wynika z przedstawionego przeze mnie materiału, jest przeogromny. Wszystkie te programy, które zostały wdrożone w okresie pandemii w tym trudnym dla nas wszystkich czasie, będą ewaluowane, monitorowane. Wyciągniemy wnioski, które następnie będą wykorzystywane w sposób systemowy. Dziękuję.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję bardzo. Proszę o informację przedstawiciela Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

**Zastępca dyrektora Departamentu Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Agata Ziółkowska-Serzycka:**

Dzień dobry, witam państwa serdecznie. Szanowni państwo, chciałabym przedstawić informację odnośnie do realizacji Narodowego Programu Zdrowia w MSWiA.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach realizacji zadań Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 dofinansowuje w formie dotacji podmiotowej realizacje zadań m.in. z zakresu promocji zdrowia psychicznego. Te zadania są realizowane przez 25 samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej MSWiA i są adresowane do funkcjonariuszy, personelu medycznego oraz pacjentów. W 2021 r. SPZOZ MSWiA w obszarze promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zachowaniom samobójczym zorganizowały cztery konferencje szkoleniowe dotyczące następujących zagadnień: „Promocja zdrowia psychicznego", „Zapobieganie zachowaniom samobójczym", „Zdrowie psychiczne wyzwaniem naszych czasów – stres i wypalenie zawodowe w środowisku służb mundurowych" oraz „Redukcja stresu i lęku spowodowanego sytuacją pandemii jako profilaktyka ochrony zdrowia psychicznego funkcjonariusza Policji w czynnej służbie".

Ponadto SPZOZ przeprowadziły warsztaty szkoleniowe dla specjalistów w liczbie 93 godzin, jak również 44 wykłady. Dotyczyły one m.in. następujących zagadnień: diagnoza w depresji i próbach samobójczych, samobójstwa w grupie zawodowej pracowników służb społecznych, psychologiczna interwencja kryzysowa, zdrowie psychiczne w organizacji, jak kreować zdrowe i bezpieczne środowisko pracy, profilaktyka wypalenia zawodowego, sposoby radzenia sobie z agresją oraz złością, psychoedukacja jako forma wsparcia funkcjonariuszy służb mundurowych, zapobieganie zachowaniom samobójczym, metody radzenia sobie ze stresem oraz problemami, interwencja kryzysowa i psychoterapia pacjenta w sytuacji realnego zagrożenia. Są to tylko niektóre z zagadnień, które zostały poruszone na wymienionych warsztatach i wykładach.

SPZOZ zorganizowały również szkolenia dla personelu medycznego w podmiotach leczniczych w liczbie 68 godzin. Dotyczyły one problematyki trudności osobistych w pracy zawodowej, zasad higieny i zdrowia psychicznego, stresu w pracy, zapobiegania i leczenia depresji, zapobiegania zachowaniom samobójczym oraz tematu, jak rozmawiać z pacjentami z myślami samobójczymi. Ponadto udzielały poradnictwa z zakresu problemów zdrowia psychicznego.

SPZOZ MSWiA udzielają również wsparcia funkcjonariuszom w sytuacjach kryzysowych w ramach utworzonej procedury. Jest to procedura zasad współpracy psychologów służb z psychologami poradni zdrowia psychicznego funkcjonującymi w SPZOZ MSWiA. W ramach owej procedury w przypadku pojawiających się sytuacji kryzysu psychicznego u funkcjonariusza i potrzeby udzielenia mu szybkiej pomocy psychologicznej lub psychiatrycznej wykraczającej poza możliwości służby, psycholog służby kontaktuje

się z koordynatorem procedury w SPZOZ MSWiA. Taka pomoc zostaje udzielona funkcjonariuszowi w trybie szybkim. W ramach tej procedury w 2021 r. udzielono wsparcia 327 osobom.

Jednocześnie MSWiA w ramach wsparcia zdrowia psychicznego funkcjonariuszy po przebytych traumach – w tym doświadczanych z powodu udziału w zdarzeniach kryzysowych w ramach realizacji zadań służbowych, ale również w życiu osobistym – organizuje turnusy antystresowe dla funkcjonariuszy. Turnusy te organizowane na bazie SPZOZ sanatoriów uzdrowiskowych MSWiA. MSWiA posiada sześć sanatoriów uzdrowiskowych. W 2021 r. zorganizowano łącznie 30 turnusów antystresowych. Zostały zorganizowane w pięciu sanatoriach, jedno sanatorium nie brało udziału w organizowaniu turnusów antystresowych ze względu na to, że na terenie placówki działał szpital tymczasowy. W turnusach w 2021 r. łącznie udział wzięło 298 osób. Uczestnikami tych turnusów byli funkcjonariusze każdej ze służb, tj. Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej i Służby Ochrony Państwa. Na powyższe turnusy, w ramach których realizowane są zajęcia psychoprofilaktyczne z psychologiem, funkcjonariuszy kierują psychologowie ze służb. Departament Zdrowia MSWiA w 2022 r. również planuje zorganizowanie 30 turnusów antystresowych dla 300 osób. Ministerstwo planuje kontynuację działań z zakresu Narodowego Programu Zdrowia w zakresie promocji zdrowia psychicznego zarówno w 2022 r., jak i w latach następnych. Dziękuję bardzo.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję uprzejmie.

Otwieram dyskusję. Bardzo proszę, pani poseł.

**Poseł Elżbieta Płonka (PiS):**

Dziękuję bardzo. Panie przewodniczący, oczekiwałabym jeszcze przedstawienia problemu zaburzeń psychicznych i samobójstw przez rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka, dlatego chciałabym zabrać głos nieco później. Czy możemy jeszcze prosić o wypowiedź konsultanta krajowego ds. zdrowia psychicznego?

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Przepraszam, czy może pani powtórzyć końcówkę wypowiedzi?

**Poseł Elżbieta Płonka (PiS):**

I konsultanta krajowego… Nie wiem, czy został zaproszony.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Tak, oczywiście jak najbardziej.

**Poseł Elżbieta Płonka (PiS):**

To były ważne rzeczy i moglibyśmy… Mam pewne obserwacje także jako lekarz, ale nie tylko… Jest pewien systemowy problem dotyczący dzieci, ale chciałabym o tym porozmawiać po wysłuchaniu wystąpienia rzeczników i konsultanta. Dziękuję bardzo.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję uprzejmie.

Jest z nami zarówno przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Dziecka, jak i konsultant krajowy w dziedzinie psychiatrii pan Gałecki. Proszę państwa o zabranie głosu.

**Przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Dziecka Katarzyna Thielmann:**

Dzień dobry państwu. Katarzyna Thielmann, Biuro Rzecznika Praw Dziecka. Szanowni państwo pozwolą, że w tej kwestii rzecznik złoży informację na piśmie.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

W takim razie dziękuję. Czekamy na tę informację w formie pisemnej.

Proszę o zabranie głosu pana Piotra Gałeckiego, konsultanta krajowego w dziedzinie psychiatrii.

**Konsultant krajowy w dziedzinie psychiatrii Piotr Gałecki:**

Szanowny panie przewodniczący, szanowni państwo, odnośnie do kwestii związanej z tym problemem… Polska jest krajem, w którym problem samobójstw jest problemem na takim

samym poziomie, jak średnia europejska. Są kraje w Unii Europejskiej, gdzie ten problem samobójstw jest większy, ale są też takie, w których jest mniejszy. Zależy to od wielu różnych czynników. Od 2015 r. obserwujemy systematyczny spadek liczby samobójstw. Ten spadek nie jest tak duży, jak oczekiwalibyśmy. W 2020 r. było to 5165 osób, które dokonały skutecznego samobójstwa. Ta liczba była mniejsza niż w 2019 r., w 2018 r. Tak jak mówiłem, od 2015 r. odnotowujemy spadek.

Jeśli chodzi o kwestie związane z profilaktyką samobójstw, to samobójstwa są monitorowane przez Komendę Główną Policji w zakładce „Wybrane statystyki". Można bardzo dokładnie prześledzić charakterystykę tzw. statystycznego samobójcy. Mamy podział na wielkość miejscowości, płeć, wiek osoby, która dokonała samobójstwa, ale także na to, jaki był powód dokonania samobójstwa, oraz różne informacje tzw. socjodemograficzne. Jeśli chodzi o monitorowanie liczby samobójstw dokonanych, to wydaje się, że jest to dość wiarygodna liczba i z samej metodologii powinniśmy się cieszyć, dlatego że dzięki temu możemy śledzić dynamikę samobójstw dokonanych.

Natomiast jeśli chodzi o śledzenie liczby zamachów samobójczych, to na stronie Policji znajdują się wyłącznie… Odnotowywane są wyłącznie te zamachy samobójcze, do których Policja ma dostęp, o których wie. Jako klinicysta dobrze wiem, że ta liczba jest na pewno wielokrotnie zaniżona, ale aktualny system prawny w Polsce nie daje możliwości, aby ktoś mógł globalnie monitorować próby samobójcze, żeby np. były zgłaszane do jakiegoś centralnego miejsca. Pan minister wspominał o tym, że zapewne może dobre by było wprowadzenie narzędzia WHO do monitorowania ryzyka suicydalnego. Faktycznie, jeśli chodzi o 2022 r. to, mimo że był to także rok pandemiczny, liczba samobójstw spadła. Co zauważyliśmy, to… Nie ma konsultanta krajowego ds. dzieci i młodzieży, ale zapewne by to potwierdził, bo to są po prostu dane statystyczne, że jeśli chodzi o ryzyko suicydalne, to ten problem powiększył się w grupie dzieci, młodzieży i młodych adolescentów. Wzrosła liczba prób samobójczych w tej grupie wiekowej. To jest odzwierciedlenie wzrostu liczby zachorowań na zaburzenie psychiczne właśnie w tej grupie wiekowej. Dziękuję.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję, panie profesorze.

Bardzo proszę.

**Poseł Marek Rutka (Lewica):**

Dziękuję, panie przewodniczący…

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Teraz pan poseł, później pani poseł.

**Poseł Marek Rutka (Lewica):**

Szanowni państwo, poruszę dwie kwestie, a może nawet trzy. Stała nieobecność rzecznika praw dziecka oraz komunikat, że pan rzecznik ustosunkuje się do tego na piśmie, to kolejny przykład niepoważnego traktowania Komisji, podkomisji czy generalnie parlamentu. Inaczej mówiąc, odnoszę wrażenie, że pan rzecznik nie wywiązuje się ze swoich obowiązków, a nie sądzę, żeby był człowiekiem dalece zapracowanym. Myślę, że zgłoszę się do przewodniczącego Komisji, aby Komisja wystosowała pismo nieco mobilizujące pana rzecznika do udziału w komisjach.

Przedstawiono liczbę, że do września br. będzie 51 tys. osób, które mają zajmować się kwestiami psychologicznymi w szkolnictwie podstawowym i ponadpodstawowym, tyle ma być dostępnych, że tak powiem, w systemie. Na początku stycznia 2021 r. w systemie szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego było 4,6 mln uczniów, co daje 90 dzieci na jednego specjalistę. To na pewno nie jest najlepszy wynik. Ten wynik nie pozwala też na odpowiednią opiekę nad dziećmi.

Ostatnia kwestia. Nie jest tak dobrze, jak słyszeliśmy przed chwilą, jeśli chodzi o to, że Polska nie odstaje od średniej w Unii Europejskiej, biorąc pod uwagę liczbę samobójstw na 100 tys. populacji. Z danych UNICEF wynika, że znajdujemy się na 8. miejscu w Europie na 38 zbadanych krajów. Samobójstwa na 100 tys. populacji to jest 8,8. Pierwsze miejsce zajmuje Litwa ze wskaźnikiem 18,2. Na ostatnim miejscu jest Grecja, w zasadzie 1‰

i Portugalia – 2,1%. W związku z tym nie jest tak dobrze, jak słyszeliśmy, że nie odstajemy od średniej europejskiej. Jesteśmy w czołówce europejskiej, niestety w tej jednej z najbardziej dramatycznych statystyk, bo dotyczy to przecież samobójstw dzieci. Dziękuję.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję bardzo.

Bardzo proszę, pani poseł.

**Poseł Elżbieta Płonka (PiS):**

Rzeczywiście zajęliśmy się dzisiaj głównie dorosłymi, natomiast problem dotyczy dzieci i to gwałtownie wzrasta. Nie wiem, czy nie powinniśmy jako podkomisja osobno poprosić też konsultanta krajowego ds. psychiatrii dzieci i młodzieży… Organizując konferencję na temat przemocy w rodzinie w okresie rozwodowym i porozwodowym, usłyszałam, że jest dramatyczna sytuacja, jeśli chodzi o dzieci i zaburzenia psychiczne. Nawet cztero- i pięciolatkowie znajdują się na oddziałach psychiatrycznych. To jest naprawdę poważny dramat, ponieważ gdzieś jest przyczyna zaniedbania, porzucenia dzieci albo zabierania im praw. Dzieci nie mają prawa do tego, by być bezpieczne w rodzinach zaburzonych. Tutaj jest główna przyczyna tego, że pojawiają się zaburzenia, myśli, próby samobójcze i samobójstwa. To nie jest tak, że samobójstwo jest odruchem bezwarunkowym, jest cała droga, cały czas działania przemocy, dręczenia, depresji, a w końcu jest poczucie braku wyjścia. Przykład tej molestowanej dziewczynki, o której ostatnio było głośno. Dziecko nie znajduje właściwej, pomocnej dłoni i zrozumienia.

Mam tu ogromny problem instytucjonalny, ponieważ mam dwie uwagi do opieki, dobra i praw dzieci. To są decyzje sądowe. Niestety nie mamy tu dzisiaj nikogo z Ministerstwa Sprawiedliwości, ale też nie usłyszeliśmy tu niczego… Zobaczymy, co powie rzecznik praw dziecka. Dlaczego? Jestem w prawie stałym kontakcie z rzecznikiem praw dziecka, bo bardzo często występuję z prośbą o objęcie opieką dziecka z powodu przemocy jednego z rodziców, najczęściej mężczyzny. Doszło do czegoś takiego, że za niewydanie dziecka przemocowemu ojcu, najczęściej ojcu, karane są matki. Prawie 3/4 matek, które chronią dziecko przed przemocą w okresie rozwodowym i porozwodowym. Generalnie przemoc jest podstawą do tego, że dzieci się nie znajdują… Choćbyśmy nie wiem, co robili. Szkoła, która ma określone zadania, Ministerstwo Zdrowia, psychiatra, psychoterapeuci wołają na pomoc. Psychoterapeuci wydzwaniają do mnie jako posłanki z prośbą o pomoc, ponieważ sądy nie słuchają prywatnych opinii poza opinią sądowego zespołu, który podlega danemu sądowi. To są tak nieprawidłowe opinie, bo już wiele z nich przeanalizowałam. Sąd nie zajmuje się w żaden sposób dzieckiem w okresie tej trudnej sytuacji dla dziecka, zajmuje się tylko rodzicami. Oczywiście jeden rodzic jest mocniejszy, drugi słabszy. Ta gra i walka między rodzicami się toczy. Dziecko jest lub będzie przesuwane do ojca, matki, czy będzie naprzemienna opieka… Zawsze jest to przedmiot, piesek, którego można na tydzień dać do jednego rodzica, nie pytając, czy w ogóle chce tam być. Często starsze dziecko właśnie wtedy planuje samobójstwo, ponieważ nie chce pójść do tego rodzica, a matka je wydaje, bo musi, inaczej byłaby ukarana finansowo. To jest temat, którym się zajmuje. To będzie moim dalszym działaniem.

Bardzo bym prosiła, abyśmy jako podkomisja zaprosili też na jedno ze spotkań przedstawicieli Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich, bo oni powinni o tym wiedzieć, co zrobić w ramach naszej współpracy międzyministerialnej, żeby ochronić te dzieci. W sądzie dzieci nie są wysłuchiwane, bo nie są podmiotem. Nikt nie słucha dzieci, dlatego dzieją się takie rzeczy jak samobójstwo tej dziewczynki, jak również inne samobójstwa albo zaburzenia u takich malutkich dzieci. To przecież to nie jest choroba dziedziczna, że dzieci znajdują się nagle na oddziale. To jest jedyny sposób, żeby je odizolować od przemocy, żeby je jakoś ratować. Właśnie przemoc w rodzinie i przemoc poza rodziną… Dorośli generują depresje, zaburzenia i samobójstwa u dzieci. Dla mnie to jest rzecz dramatyczna, bo jestem lekarzem. Znam te problemy rodzin i problemy kryzysów rodzin, dlatego bardzo bym prosiła, żebyśmy na podkomisji zastanowili się nad tym problemem upodmiotowienia dziecka, żeby dziecko miało prawo – prawo powiedzieć „nie chcę", „nie lubię", „nie mogę", żeby w ogóle ktokolwiek je wysłuchał poza matką lub – czasem lepszym niż matka – ojcem, bo tak też się zdarza. Oczywiście wysłuchują

nauczyciele, bo to wiem, i wiedzą o wielu dramatach. Nauczyciele wiedzą, ale są bezsilni wobec systemu. Systemu instytucji sądowych, gdzie naprawdę dziecko nie ma prawa. Małe dziecko naprawdę nie ma prawa. Nie chce się ich słuchać, dopiero kiedy nabędą prawa obywatelskie i stają się dorosłymi… Nie wiem, jak panie posłanki czy panowie posłowie do tego podchodzą, ale w przemocy wobec dzieci widzę podstawową przyczynę zaburzeń i samobójstw u dzieci. Dziękuję.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję, pani poseł.

Chciałem tylko skomentować słowa dotyczące nieobecności konsultanta w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Takie zaproszenie z biura Komisji zostało wysłane, niestety nie ma przedstawiciela. Staramy się, żeby każdy temat, który omawiamy… Staramy się dobierać gości i specjalistów z danego tematu. Tak też się stało. Pani propozycja jest jak najbardziej trafna. Oczywiście możemy zorganizować na ten temat kolejne czy dodatkowe posiedzenie podkomisji. Dziękuję.

Czy ktoś z zaproszonych gości chciałby się wypowiedzieć? Czy Ministerstwo Zdrowia chciałoby się do tego ustosunkować? Czy ktoś z zaproszonych gości chciałby jeszcze zabrać głos? Bardzo proszę, pani Mariola Łodzińska. Bardzo proszę.

**Wiceprezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych Mariola Łodzińska:**

Dzień dobry. Bardzo dziękuję za możliwość zabrania głosu. Chciałabym uzyskać informację od przedstawicieli MEiN, ile pielęgniarek z medycyny szkolnej wzięło udział w programach edukacyjnych dotyczących tej skali depresji, jeśli chodzi o Polskę, i jaka była dostępność do tych programów.

Mam również pytanie do pana ministra Miłkowskiego, ponieważ reprezentuję grupę zawodową pielęgniarek i położnych. Już na początku pandemii wnosiliśmy do Ministerstwa Zdrowia, aby pielęgniarki mogły korzystać z pomocy psychologicznej – aby móc pomagać innym, powinny również pomóc sobie – ze względu na zbyt duże obciążenie obcowaniem ze śmiercią. Na jakim etapie jest ta nasza propozycja, nasze działanie? Oczywiście jako naczelna rada mamy na swojej stronie adres mailowy, gdzie każda pielęgniarka może skorzystać z pomocy psychologicznej. Na pewno warto by było, żeby to działało chociaż na zasadach, które zostały wprowadzone w MSWiA – stworzono procedury dostępności, czyli zasad współpracy z psychologami – byłoby to naprawdę świetne. Myślę, że warto wziąć z tego przykład.

Mam jeszcze jedno pytanie. Być może nie ma tu osób, które zajmują się psychiatrią dziecięcą, ale czy ktoś zweryfikował, jaki jest czas oczekiwania dzieci na pomoc psychiatryczną psychiatry dziecięcego? Dziękuję.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Dziękuję bardzo.

Proszę.

**Dyrektor departamentu MEiN Joanna Wilewska:**

Odpowiadając na pytanie, ile pielęgniarek wzięło udział w szkoleniach, to nie mamy takich danych. Nie prowadzimy i nie zbieramy takich danych. Pielęgniarki nie są pracownikami szkół, tylko podmiotów leczniczych. Trudno nam powiedzieć, w jakim stopniu są zaangażowane w to, co się dzieje w zakresie programów realizowanych na terenie szkoły, jeżeli chodzi o pielęgniarki. Dyrektor ma prawo oczywiście zapraszać pielęgniarkę i umożliwić jej udział w takich szkoleniach, ale nie zbieramy takich danych i nie mamy takich wiadomości.

**Przewodniczący poseł Paweł Rychlik (PiS):**

Bardzo serdecznie dziękuję.

Czy są jeszcze jakieś głosy w dyskusji? Dziękuję serdecznie.

Stwierdzam zakończenie omawianej informacji. Na tym wyczerpaliśmy porządek dzienny posiedzenia. Bardzo serdecznie dziękuję państwu za obecność.

Zamykam posiedzenie podkomisji. Dziękuję.